

بسمه تعالی

هر کس نفسی را نجات بخشد همچون کسی است که همه مردم را نجات داده

آیه ۳۲، سوره مبارکه مائده

آیین نامه اجرایی

طرح جامع ملی بازتوانی در حوادث طبیعی

پیشنهاد کننده:

معاونت بازسازی و بازتوانی سازمان مدیریت بحران کشور

با مشارکت:

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

سازمان بهزیستی کشور

کمیته امداد حضرت امام (ره)

جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

و سایر سازمان های مرتبط

تیر ۱۳۹۱

باسمه تعالی

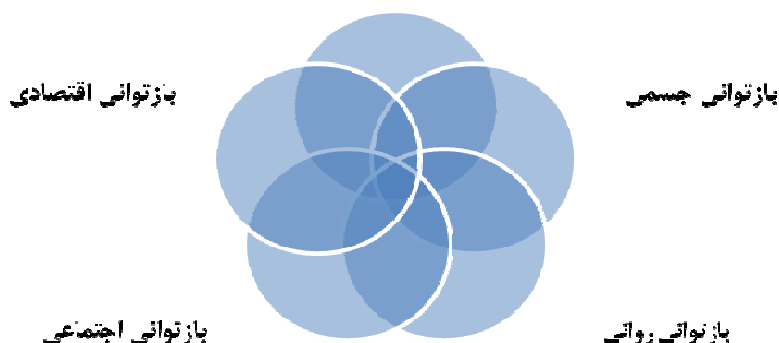
آیین نامه اجرایی طرح جامع ملی بازتوانی در حوادث طبیعی

در راستای قانون سازمان مدیریت بحران کشور، معاونت بازتوانی و بازسازی این سازمان طی سال های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ اقدام به تدوین برنامه جامع ملی بازتوانی در حوادث طبیعی نموده است. آیین نامه اجرایی این برنامه به شرح ذیل در جلسه مورخ شورای هماهنگی مدیریت بحران و جلسه مورخ شورای عالی مدیریت بحران کشور در ... ماده و تبصره به تصویب رسیده است:

ماده ۱- تعاریف مفاهیم

الف- بازتوانی: بر اساس قانون سازمان مدیریت بحران کشور، بازتوانی شامل مجموعه اقداماتی است که جهت بازگرداندن شرایط جسمی، روحی و روانی و اجتماعی آسیب دیدگان به حالت طبیعی به انجام می رسد. در تشریح این امر می توان بیان کرد که بازتوانی در حوادث طبیعی عبارت است از فرآیندها و اقداماتی که پس از یک حادثه، با هدف توانمند نمودن جمعیت آسیب دیده، از سرگیری فعالیت های رایج و بازگرداندن الگوهای زندگی آنان به شرایط پیش از حادثه، انجام گرفته و همزمان، فرصت توسعه پایدار را برای جامعه فراهم می نماید. بازتوانی در کنار بازسازی، دو جزء مهم فاز بازیابی را تشکیل داده و بازیابی نیز به نوبه خود یکی از چهار جزء مهم چرخه مدیریت حوادث (کاهش آسیب، آمادگی، پاسخ و بازیابی) می باشد. در برنامه جامع ملی بازتوانی در حوادث طبیعی، تمرکز بر پنج بعد (۱ جسمی، ۲ روانی، ۳ اجتماعی، ۴ معنوی و ۵) اقتصادی است که در ارتباط تناتنگ با یکدیگر **بازتوانی جامع** را رقم می زنند. شکل زیر بر این ارتباط تاکید می نماید.

بازتوانی معنوی

ب- بازتوانی جسمی: عبارت است از اقدامات حمایتی که پس از حوادث به افراد دارای ضایعات جسمی ارایه می گردد تا علاوه بر پشت سر گذاشتن شرایط بحرانی، به عنوان فردی مولد در جامعه خود به فعالیت بپردازند. هدف از بازتوانی جسمی، به حداکثر رساندن عملکرد فردی و مشارکت های اجتماعی و نیز کاهش محدودیت های افراد ناتوان به دنبال یک حادثه یا بیماری زمینه ای است. حصول این اهداف در قالب کار تیمی و با مشارکت فرد معلول یا ناتوان و با تامین تسهیلات فیزیوتراپی، کاردرمانی، اعضای مصنوعی و سایر خدمات بازتوانی میسر خواهد شد. اقدامات مهمی که در راستای بازتوانی مصدومین حوادث طبیعی می بایست انجام گیرد عبارتند از سطح بندی خدمات بازتوانی همراه با برقراری نظام ارجاع، استمرار مراقبت های بازتوانی جسمی پس از درمان و ترخیص آنها از مراکز درمانی و تبیین دستورالعمل های مناسب جهت مدیریت بازتوانی. علاوه بر این، فراهم آوردن حمایت های مداوم و بلند مدت از آسیب دیدگان و ارتقای کیفیت زندگی آنها، با افزایش آگاهی جامعه در مورد معلولیت، اطلاع رسانی همگانی و وارد نمودن این ملاحظات در برنامه های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه، حاصل می گردد.

ج- بازتوانی روانی: حمایت های روانشناختی که پس از ضربه های روانی ناشی از مرگ نزدیکان و شوک حادثه، در مورد قربانیان و نیز امدادگران و مسئولان، اعمال می گردد. به منظور دستیابی به اهداف فوق، بازتوانی روانشناختی در سه دوره کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت و طی سه مرحله انجام می گردد که عبارتند از: احساس امنیت، یادبود و سوگواری و اتصال مجدد. مصادیق حمایت های روانی عبارتند از: 1) تشویق فرایند های حل و فصل روانشناختی با توجه به ساز و کارهای مقابله سازگار و در صورت امکان عدم تشویق فرایند های ناسازگار، 2) کمک به آسیب دیدگان، در راستای کسب مجدد احساس مهارت، تسلط و کنترل خویش، کاهش احساس درماندگی و درک اینکه قادر به رویارویی با جهان پیرامون، حتی جهان درهم شکسته پس از حادثه هستند، 3) ارزیابی و تشخیص افراد در معرض خطر ابتلا به اختلالات و یا مشکلات روانشناختی، 4) تسهیل مشارکت و اتحاد آسیب دیدگان دیدگان در چارچوب ها و بافت های اجتماعی خویش.

د- بازتوانی اجتماعی: عبارت است از حمایت های اجتماعی خاص که به بازماندگان و افراد آسیب پذیر و خانواده های بی سرپرست یا آواره، با هدف سازگاری با تاثیرات سوء حادثه ارائه می گردد و بازسازی و تقویت سرمایه اجتماعی شامل انسجام اجتماعی، ارتباطات اجتماعی و پیوستگی اجتماعی را دنبال دارد. در این راستا فعالیت های زیر را در جامعه متاثر از حادثه انجام می گیرند: 1) پیشگیری از فروپاشی خانواده ها، سازمان ها و اجتماعات، 2) مداخله در راستای تغییر سیستم های خرد و کلان و در جهت رفاه مددجویان، 3) ایجاد تناسب بین منابع و نیازهای افراد و کمک به مددجویان با هدف دسترسی آنها به منابع، 4) حمایت های فردی و خانوادگی، 5) پیشگیری از ایجاد مشکلات جسمی و روانشناختی. تمامی موارد فوق، همراه با اقدامات اجتماع محور و نیز برنامه ریزی های اجتماعی، نقشی تعیین کننده در توانمند نمودن جامعه متاثر از حادثه خواهند داشت.

و - **بازتوانی معنوی:** هر اقدامی که به افراد، خانواده ها یا جوامع کمک می کند تا از اعتقادات معنوی خود، به عنوان منبع قدرت، امید و درمان استفاده نمایند، بازتوانی معنوی نام دارد که همراه با فراهم نمودن مشاوره برای افراد با مشکلات جدی همانند بی ایمانی، عدم انگیزه و نیز ارائه حمایت با برقراری ارتباط، مراقبت و درک می باشد. در این راستا، ارزیابی و فراهم نمودن نیازهای معنوی افراد، خانواده ها و جوامع، در دو دوره کوتاه و بلند مدت، امیدواری و تاب آوری آنها را افزایش می دهد. سازمان ها و افراد ارائه دهنده خدمات بازتوانی معنوی می بایست استاندارد های رفتاری مشخصی را آموزش دیده و رعایت نمایند، این اصول استاندارد، موارد زیر را دربرمی گیرد: 1) مهمان نوازی و حضور در کنار فرد، 2) ملاقات، پذیرش و احترام به افراد، همانگونه که هستند، 3) احترام به سنت ها و آیین های متفاوت اعتقادی، 4) راز داری، 5) اجتناب از تبلیغ مذهبی به منظور وارد نمودن افراد به آیین جدید، 6) احترام به تنوع اجتماعی.

ه - **بازتوانی اقتصادی:** عبارت است از پشتیبانی از وضعیت اقتصادی منطقه و محیط آسیب دیده که همراه با تخصیص و بکار گیری منابع در سطح گسترده می باشد. بازتوانی اقتصادی در مراحل کوتاه و بلند مدت و در راستای کاهش تاثیرات اقتصادی حوادث شامل آثار ملموس و غیرملموس، اجرا می گردد. اصول بازتوانی اقتصادی عبارتند از: 1) اقدامات کاهش اثرات حوادث و نیز فعالیت های بازتوانی به طور فعال از بهبود و استمرار کسب و کارها حمایت کند، 2) نمایندگان مشاغل و صنایع در روند تصمیم گیری بازتوانی اقتصادی و بازگشت سریع به فعالیت های پیشین مشارکت نمایند، 3) هماهنگی در تمامی برنامه های بازتوانی در راستای حمایت و ارتقای ساختار اقتصادی موجود باشد. اصول فوق همراه با سه گروه از راهبردهای حمایتی شامل راهبردهای ادراکی، مدیریتی و ارائه خدمات، چارچوب اقدامات بازتوانی اقتصادی موثر را فراهم می آورد. در این راستا، به طیفی از امکانات مالی نیاز است که منبع نقدینگی مورد نیاز برای کسب و کارها، دولت، خانوار ها و جامعه به شمار می روند که عبارتند از بیمه حوادث، کمک های مالی بشردوستانه و بودجه عمومی بازتوانی پس از حوادث.

ماده ۲ - سیاست های کلان و ارزش ها

الف - سیاست ها:

در راستای سیاست های اجرایی سازمان مدیریت بحران کشور شامل :

- اجرایی نمودن سیاست های مصوب مقام رهبری در امر پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از حوادث
 - اجرایی نمودن سیاست های برنامه ۵ ساله توسعه در امر بازتوانی
 - اجرایی نمودن سیاست های سند چشم انداز ۲۰ ساله توسعه کشور در امر بازتوانی
 - اجرایی نمودن خط مشی ها و سیاست های اجرایی مصوب در قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور
- سیاست های کلان برنامه ملی بازتوانی حوادث طبیعی در جمهوری اسلامی ایران عبارتند از موارد ذیل و کلیه هدف گذاری ها و عملیاتی نمودن برنامه ها با عنایت به این سیاست ها انجام می گیرند:

- مدیریت یکپارچه و جامع بازتوانی در تمامی سطوح
- مدیریت دانش بازتوانی مبتنی بر شواهد علمی و فناوری روزآمد بومی
- بهره مندی از ظرفیت های فرهنگی، ملی و مذهبی
- تاکید بر گروه های آسیب پذیر شامل سالمندان، معلولین، کودکان و زنان
- جامعه محور بودن برنامه ها و اقدامات بازتوانی به منظور بهره مندی از ظرفیت های مردمی
- بازتوانی جامع در ابعاد جسمی، روانی، اجتماعی، معنوی و اقتصادی در راستای توسعه پایدار
- ادغام برنامه های بازتوانی حوادث طبیعی در برنامه های جاری سازمان ها و دستگاه ها

ب- ارزش ها:

برنامه جامع ملی بازتوانی حوادث طبیعی در جمهوری اسلامی ایران بر ارزش های ذیل استوار است و هدف گذاری و عملیاتی نمودن برنامه ها با عنایت به ارزش های ذیل انجام می گیرند:

- عمل به مفاهیم و ارزش های دینی و قرآنی
- توجه به کرامت و شان انسانی
- استقلال و عزت جمهوری اسلامی
- عدالت محوری

ماده ۳ - ساختار و روند اجرایی

الف- برنامه جامع ملی بازتوانی در حوادث طبیعی در قالب **کارگروه بیمه و بازتوانی** عملیاتی می شود. سطح متناظر کارگروه ملی، در سطح استان ها و شهرستان ها مسئولیت عملیاتی شدن برنامه را عهده دار می باشد. (لازم بذکر است که با عنایت به ظرفیت، توان فنی کارگروه بهداشت و درمان، پیشنهاد می شود وظایف بازتوانی در حوادث طبیعی به این کارگروه محول شده و نام آن به **کارگروه بهداشت، درمان و بازتوانی** تغییر یابد).

ب- کارگروه مربوطه، علاوه بر ساختار و شرح وظایف مصوب، پنج کمیته تخصصی زیر را تشکیل می دهد: (۱) کمیته تخصصی بازتوانی جسمی، (۲) کمیته تخصصی بازتوانی روانی، (۳) کمیته تخصصی بازتوانی اجتماعی، (۴) کمیته تخصصی بازتوانی معنوی، (۵) کمیته تخصصی بازتوانی اقتصادی.

تبصره ۱ - سازمان مسئول کمیته های تخصصی بازتوانی به شرح ذیل می باشند:

(۱) کمیته تخصصی بازتوانی جسمی: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

(۲) کمیته تخصصی بازتوانی روانی: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

(۳) کمیته تخصصی بازتوانی اجتماعی: وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی

(۴) کمیته تخصصی بازتوانی معنوی: سازمان تبلیغات اسلامی

(۵) کمیته تخصصی بازتوانی اقتصادی: وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی

تبصره ۲ - مسئولیت سیاستگزاری، هماهنگی، برنامه ریزی و نظارت بر کمیته های تخصصی بازتوانی بعهدہ کارگروه مربوطه است. این کارگروه هماهنگی لازم را با معاونت بازسازی و بازتوانی را انجام می دهد.

تبصره ۳ - مسئولیت هدایت، نظارت و تدوین گزارش هر کمیته تخصصی قبل، حین و بعد از حادثه بعهدہ سازمان مسئول است. سازمان مسئول در مرحله حین و بعد از حادثه در ارایه خدمات نیز مشارکت می نماید.

تبصره ۴ - در هر کمیته تخصصی، سازمان های همکار موظف به پیشبرد اهداف و برنامه های کمیته قبل، حین و بعد از حادثه با هدایت سازمان مسئول هستند و در مراحل حین و بعد از حادثه در ارایه خدمات مشارکت می نمایند.

تبصره ۵ - در هر کمیته تخصصی، سازمان های پشتیبان موظف به پشتیبانی از برنامه های کمیته، در مراحل قبل، حین و بعد از حادثه با هدایت سازمان مسئول هستند. این امر از طریق تامین ساز و کارها و بسترهای قانونی و تسهیل تامین لوازم و ملزومات صورت می گیرد.

تبصره ۶ - جلسات کمیته های تخصصی بصورت ماهانه برگزار می شود و گزارش عملکرد آن ها هر سه ماه یکبار به کارگروه مربوطه ارایه میشود.

تبصره ۷ - جلسات بازتوانی در کارگروه مربوطه هر سه ماه یکبار برگزار می شود و گزارش عملکرد آن ها سالانه به سازمان مدیریت بحران ارایه میشود.

ماده ۴ - اعضای کمیته های تخصصی

اعضای کمیته های تخصصی شامل نمایندگان سازمان مسئول، سازمان های همکار و پشتیبان و دو عضو هیئت علمی یا فرد صاحب نظر می باشند. سازمان های همکار و پشتیبان در کمیته های تخصصی پنجگانه عبارتند از:

الف - کمیته تخصصی بازتوانی جسمی:

- **سازمان های همکار:** سازمان بهزیستی، جمعیت هلال احمر، سازمان بسیج جامعه پزشکی، سازمان تامین اجتماعی
- **سازمان های پشتیبان:** کمیته امداد حضرت امام (ره)، بیمه مرکزی و سایر سازمان های بیمه ای، انجمن های مددکاری اجتماعی، کارگروه تشکل های مردم نهاد و و سازمان های مردم نهاد، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان صدا و سیما، وزارت آموزش و پرورش، سازمان اوقاف و امور خیریه، کارگروه بیمه، بازسازی و غیره، دانشگاه ها و مراکز پژوهشی.

ب - کمیته تخصصی بازتوانی روانی:

- **سازمان های همکار:** سازمان بهزیستی، جمعیت هلال احمر، سازمان بسیج جامعه پزشکی، سازمان نظام روانشناسی، سازمان تامین اجتماعی
- **سازمان های پشتیبان:** کمیته امداد حضرت امام (ره)، ستاد مبارزه با مواد مخدر، بیمه مرکزی و سایر سازمان های بیمه ای، انجمن های مددکاری اجتماعی، کارگروه تشکل های مردم نهاد و سازمان های مردم نهاد، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان صدا و سیما، وزارت آموزش و پرورش، سازمان اوقاف و امور خیریه، کارگروه بیمه، بازسازی و غیره، دانشگاه ها و مراکز پژوهشی.

ج - کمیته تخصصی بازتوانی اجتماعی:

- **سازمان های همکار:** سازمان شهرداری ها، سازمان بهزیستی، کمیته امداد، انجمن های مددکاری، سازمان صدا و سیما، مساجد و هیئت های مذهبی (دفتر امور مبلغین و مساجد و دفتر تشکل های دینی و مراکز فرهنگی سازمان تبلیغات اسلامی)، وزارت ورزش و جوانان، وزارت آموزش و پرورش، نیروهای انتظامی، کارگروه تشکل های مردم نهاد و سازمان های مردم نهاد، سازمان تبلیغات اسلامی، جمعیت هلال احمر.
- **سازمان های پشتیبان:** کمیته امداد حضرت امام (ره)، ستاد مبارزه با مواد مخدر، بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی، بیمه مرکزی و سایر سازمان های بیمه ای، کارگروه بیمه، بازسازی و غیره، دانشگاه ها و مراکز پژوهشی.

د - کمیته تخصصی بازتوانی معنوی:

- **سازمان های همکار:** حوزه های علمیه، هیئت های مذهبی، کارگروه تشکل های مردم نهاد و سازمان های مردم نهاد

- **سازمان های پشتیبان:** کمیته امداد حضرت امام (ره)، انجمن مددکاری، سازمان صدا و سیما، کارگروه بیمه، بازسازی و غیره، دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی.

و- کمیته تخصصی بازتوانی معنوی:

- **سازمان های همکار:** حوزه های علمیه، هیئت های مذهبی، کارگروه تشکل های مردم نهاد و سازمان های مردم نهاد
- **سازمان های پشتیبان:** کمیته امداد حضرت امام (ره)، انجمن مددکاری، سازمان صدا و سیما، کارگروه بیمه، بازسازی و غیره، دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی.

ه- کمیته تخصصی بازتوانی اقتصادی:

- **سازمان های همکار:** کمیته امداد حضرت امام (ره)، سازمان اوقاف و امور خیریه، بانک مرکزی و سایر موسسات مالی، بیمه مرکزی و سایر مراکز بیمه ای، سازمان تامین اجتماعی، اصناف، کارگروه تشکل های مردم نهاد و سازمان های مردم نهاد، کارگروه بیمه، بازسازی و غیره.
- **سازمان های پشتیبان:** انجمن های مددکاری، سازمان صدا و سیما، وزارت اقتصاد و دارایی، دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی.

ماده ۵ - شرح وظایف کارگروه

- اجرای مصوبات شورای هماهنگی و شورای عالی مدیریت بحران کشور در راستای بازتوانی در حوادث طبیعی
- تهیه برنامه های عملیاتی سالانه و پنج سالانه آمادگی برای بازتوانی در حوادث طبیعی در حیطه های تخصصی پنجگانه
- تهیه برنامه عملیاتی ارایه خدمات جامع بازتوانی پس از وقوع یک حادثه در حیطه های تخصصی پنجگانه ضمن هماهنگی با سایر کارگروه ها
- پایش و ارزشیابی کمیته های تخصصی پنجگانه و ارایه گزارش به سازمان مدیریت بحران و شورای عالی مدیریت بحران
- پیشنهاد و پیگیری تامین بودجه دستگاه های اجرایی فعال در حیطه های تخصصی پنجگانه
- پیشنهاد تعیین وظایف و تقسیم کار جدید بین کمیته های تخصصی پنجگانه جهت تصویب در شورای هماهنگی و شورای عالی مدیریت بحران کشور
- تصویب دستورالعمل ها و استانداردهای ارایه خدمات کمیته های تخصصی پنجگانه
- برنامه ریزی برای ظرفیت سازی نیروی انسانی متخصص در سطح کشور
- حمایت از توسعه سازمانهای مردم نهاد تخصصی با مشارکت کارگروه تشکل های مردم نهاد
- برگزاری تمرین ها و مانورهای تخصصی و مشارکت در در اجرای مانورهای مشترک
- ارزیابی نیازهای سازمان ها و دستگاه های عضو کمیته های تخصصی پنجگانه بر اساس سناریوهای محتمل حوادث طبیعی
- ایجاد بانک های اطلاعاتی و مستند سازی
- ارائه گزارش اقدامات انجام شده به مراجع ذیربط

ماده ۶- شرح وظایف تخصصی کمیته های تخصصی بازتوانی

الف- شرح وظایف کمیته تخصصی بازتوانی جسمی

قبل از حادثه:

- هماهنگی و تدوین برنامه عملیاتی کمیته تخصصی برای آمادگی بازتوانی جسمی قبل از حادثه
- تدوین دستورالعمل ها و استانداردها شامل دستورالعمل ها و استانداردهای ارزیابی نیاز، ارایه خدمات و ارزشیابی بازتوانی جسمی
- ارزیابی نیازها و ظرفیت ارایه دهندگان خدمات
- ایجاد بانک های اطلاعاتی ارائه دهندگان خدمات شامل مراکز دولتی، خصوصی و خیریه
- برآورد نیازهای عملیاتی ارایه خدمات بازتوانی جسمی و توسعه زیرساختی منابع مبتنی بر سناریوهای وقوع حوادث

طبیعی

- تامین لوازم و ملزومات ارایه خدمات شامل خرید، ذخیره سازی، عقد تفاهم نامه ها
- ظرفیت سازی نیروی انسانی متخصص بازتوانی جسمی شامل برنامه های آموزشی
- تدوین برنامه تداوم ارایه خدمات مراکز آسیب دیده
- توسعه سازمان های مردم نهاد تخصصی با هماهنگی کارگروه مربوطه
- آگاه سازی عمومی درباره پیشگیری و مدیریت مصدومین ناشی از حوادث طبیعی
- حمایت از تحقیقات مورد نیاز کمیته تخصصی برای سیاستگذاری و برنامه ریزی

حین و بعد از حادثه:

- تدوین برنامه عملیاتی بعد از حادثه بر اساس نتایج ارزیابی خسارات و نیازها
- اجرا، پایش و ارزشیابی برنامه عملیاتی بعد از حادثه
- بازبینی مستمر برنامه عملیاتی بر اساس تغییرات نیازهای جمعیت و منطقه آسیب دیده و منابع در دسترس
- ایجاد بانک اطلاعاتی افراد نیازمند و ارایه دهندگان خدمات بر حسب نوع مصدومیت، خصوصیات دموگرافیک، نوع

خدمت، موقعیت جغرافیایی

- ارایه خدمات بازتوانی جسمی مبتنی بر مراکز شامل مراکز ثابت و سیار و برنامه های پیگیری بلند مدت
- ارایه خدمات بازتوانی جسمی مبتنی بر جامعه
- هماهنگی با سایر کمیته های تخصصی به منظور اطمینان از ارایه همزمان خدمات سایر ابعاد بازتوانی در فازهای کوتاه، میان و بلند مدت (شامل ابعاد روانی، اجتماعی، معنوی و اقتصادی)
- برقراری نظام ارجاع ارایه خدمات از سطح عرصه تا مراکز سطح سه

- آموزش بیمار و خانواده وی به منظور تداوم خدمات بازتوانی جسمی در منزل
- ایجاد تغییرات انطباقی در محل سکونت و کار مصدومین
- تداوم ارایه خدمات به کم توانان و معلولین قبل از حادثه (مبتلایان قبل از حادثه)
- مدیریت کمک های انسان دوستانه داخلی و خارجی (با همکاری سازمان مسئول مربوطه)
- اطلاع رسانی همگانی در مورد ساز و کار دریافت مشاوره ها و خدمات بازتوانی جسمی
- پایش و ارزشیابی ارایه خدمات به منظور اصلاح برنامه عملیاتی منطقه آسیب دیده و کسب درس آموخته برای حوادث بعدی

ب - شرح وظایف کمیته تخصصی بازتوانی روانی

قبل از حادثه:

- هماهنگی و تدوین برنامه عملیاتی آمادگی بازتوانی روانی قبل از حادثه
- تدوین دستورالعمل ها و استانداردها شامل دستورالعمل های ارزیابی نیاز، ارایه خدمات، پایش و ارزشیابی
- ارزیابی نیازها و ظرفیت ارایه دهندگان خدمات بازتوانی روانی
- ایجاد بانک های اطلاعاتی شامل مراکز و سازمان های دولتی، خصوصی، خیریه و مردم نهاد
- برآورد نیازهای عملیاتی ارایه خدمات مبتنی بر سناریوهای وقوع حوادث طبیعی
- تامین لوازم و ملزومات ارایه خدمات شامل خرید، ذخیره سازی، عقد تفاهم نامه ها
- ظرفیت سازی نیروی انسانی متخصص ارایه دهنده خدمات شامل برنامه های آموزشی
- تدوین برنامه تداوم ارایه خدمات مراکز آسیب دیده
- توسعه سازمان های مردم نهاد تخصصی با مشارکت کارگروه مربوطه
- آگاه سازی عمومی در مورد پیامدهای روانی بعد از حوادث طبیعی و راهکارهای مقابله با آنها
- آموزش ارایه دهندگان خدمات جستجو و نجات، عملیات امدادی، پزشکی و بهداشتی در خصوص حفظ سلامت روانی خود و بازتوانی روانی بازماندگان در زمان ارایه خدمت
- حمایت از تحقیقات مورد نیاز کمیته تخصصی برای سیاستگذاری و برنامه ریزی

حین و بعد از حادثه:

- هماهنگی و تدوین برنامه عملیاتی بعد از حادثه بر اساس نتایج ارزیابی خسارات و نیازها
- اجرا، پایش و ارزشیابی برنامه عملیاتی بعد از حادثه

- بازبینی مستمر برنامه عملیاتی بر اساس تغییرات جمعیت و منطقه آسیب دیده و منابع در دسترس
- ایجاد بانک اطلاعاتی افراد نیازمند و ارایه دهندگان خدمات بر حسب نوع مصدومیت، خصوصیات دموگرافیک، نوع خدمت، موقعیت جغرافیایی
- ارایه خدمات بازتوانی روانی به جامعه آسیب دیده در قالب تیم های سیار یا مراکز ثابت/ بصورت فردی و گروهی / در محل های سکونت، کار و تحصیل / بازسازی ساختار خانواده / با تاکید بر گروه های آسیب پذیر و مشکلات خاص مانند قربانی خشونت، مبتلا به ایدز و غیره / با تاکید بر برنامه های پیگیری بلند مدت
- شناسایی افراد مبتلا به سوء مصرف مواد و ارایه خدمات به آنان
- بسیج منابع جامعه آسیب دیده به منظور مشارکت در بازتوانی روانی شامل اقدامات مردم محور
- هماهنگی با سایر کمیته های تخصصی به منظور اطمینان از ارایه همزمان خدمات سایر ابعاد بازتوانی در فازهای کوتاه، میان و بلند مدت (شامل ابعاد جسمی، اجتماعی، معنوی و اقتصادی)
- اطلاع رسانی به بازماندگان در خصوص وضعیت وابستگی
- ارایه مشاوره سلامت روان غیر حضوری شامل خطوط تلفن ثابت شبانه روزی و پایگاه اینترنتی به روز
- مشارکت دادن بازماندگان در فرآیندهای تشخیص هویت، تدفین و برگزاری مراسم سوگواری
- برقراری نظام ارجاع از سطح عرصه تا مراکز درمانی سطح سه
- تداوم ارایه خدمات به بیماران مبتلا به اختلالات روانی قبل از حادثه (مبتلایان قبل از حادثه)
- تداوم ارایه خدمات مراکز آسیب دیده
- اطلاع رسانی همگانی در مورد ساز و کار دریافت مشاوره های سلامت روان
- حمایت و ارائه مراقبت های سلامت روان به ارائه دهندگان خدمات شامل ارایه دهندگان خدمات ابعاد مختلف بازتوانی و همچنین تیم های جستجو و نجات، عملیات امدادی، پزشکی و بهداشتی
- مدیریت کمک های انسان دوستانه داخلی و خارجی (با همکاری سازمان مسئول مربوطه)
- پایش و ارزشیابی ارایه خدمات به منظور اصلاح برنامه عملیاتی منطقه آسیب دیده و کسب درس آموخته برای حوادث بعدی

ج-شرح وظایف کمیته تخصصی بازتوانی اجتماعی

قبل از حادثه:

- هماهنگی و تدوین برنامه عملیاتی آمادگی بازتوانی اجتماعی قبل از حادثه

- تدوین دستورالعمل ها و استانداردها شامل دستورالعمل های ارزیابی نیاز، ارائه خدمات، تقویت سرمایه های اجتماعی، پایش و ارزشیابی
- ارزیابی نیازها و ظرفیت ارائه دهندگان خدمات
- ایجاد بانک های اطلاعاتی شامل مراکز و سازمان های دولتی، خصوصی، خیریه و مردم نهاد
- برآورد نیازهای عملیاتی ارائه خدمات مبتنی بر سناریوهای وقوع حوادث طبیعی
- ظرفیت سازی نیروی انسانی متخصص
- تدوین برنامه تداوم ارائه خدمات مراکز آسیب دیده
- توسعه سازمان های مردم نهاد تخصصی با مشارکت کارگروه مربوطه
- آگاه سازی عمومی در مورد پیامدهای اجتماعی بعد از حوادث طبیعی و راهکارهای مقابله با آنها
- حمایت از تحقیقات مورد نیاز کمیته تخصصی برای سیاستگذاری و برنامه ریزی

حین و بعد از حادثه:

- هماهنگی و تدوین برنامه عملیاتی بعد از حادثه بر اساس نتایج ارزیابی خسارات و نیازها
- اجرا، پایش و ارزشیابی برنامه عملیاتی بعد از حادثه
- بازبینی مستمر برنامه عملیاتی بر اساس تغییرات جمعیت و منطقه آسیب دیده و منابع در دسترس
- ایجاد بانک اطلاعاتی گروه های هدف و ارائه دهندگان خدمات بر حسب انواع گروه های اجتماعی، موقعیت جغرافیایی و نوع خدمت
- بسیج منابع جامعه آسیب دیده به منظور مشارکت در بازتوانی اجتماعی شامل اقدامات مردم محور و تشکیل گروه های داوطلب اجتماعی با تاکید بر فعالیت های گروهی
- هماهنگی با سایر کمیته های تخصصی به منظور اطمینان از ارائه همزمان خدمات سایر ابعاد بازتوانی در فازهای کوتاه، میان و بلند مدت (شامل ابعاد جسمی، روانی، معنوی و اقتصادی)
- آموزش و تقویت مکانیزم های انطباق و مهارت های اجتماعی به بازماندگان
- تامین امنیت، ثبات و اعتمادسازی در جامعه
- ایجاد رسانه های محلی
- اجرای برنامه های فرهنگی و مذهبی
- اجرای برنامه های ورزشی
- توسعه مراکز تفریحی و تجمع مردم
- مداخلات افزایش مشارکت اجتماعی گروه های آسیب پذیر

- اطلاع رسانی همگانی در مورد ساز و کار دریافت مشاوره و خدمات بازتوانی اجتماعی
- مدیریت کمک های انسان دوستانه داخلی و خارجی (با همکاری سازمان مسئول مربوطه)
- پایش و ارزشیابی ارایه خدمات به منظور اصلاح برنامه عملیاتی منطقه آسیب دیده و کسب درس آموخته برای حوادث بعدی

د- شرح وظایف کمیته تخصصی بازتوانی معنوی

قبل از حادثه:

- هماهنگی و تدوین برنامه عملیاتی بازتوانی معنوی قبل از حادثه
- تدوین دستورالعمل ها و استانداردها شامل دستورالعمل های ارزیابی نیاز، استاندارد ارایه خدمات، پایش و ارزشیابی
- ارزیابی نیازها و ظرفیت ارایه دهندگان خدمات شامل مساجد، تکایا و ..
- برآورد نیازهای عملیاتی ارایه خدمات مبتنی بر سناریوهای وقوع حوادث طبیعی
- ظرفیت سازی نیروی انسانی متخصص با تاکید بر روحانیون و رهبران دینی
- تدوین برنامه تداوم ارایه خدمات مراکز آسیب دیده
- توسعه سازمان های مردم نهاد تخصصی با مشارکت کارگروه مربوطه
- آگاه سازی عمومی در مورد پیامدهای معنوی بعد از حوادث طبیعی و راهکارهای مقابله با آنها
- حمایت از تحقیقات مورد نیاز کمیته تخصصی برای سیاستگذاری و برنامه ریزی

حین و بعد از حادثه:

- هماهنگی و تدوین برنامه عملیاتی بعد از حادثه بر اساس نتایج ارزیابی خسارات و نیازها
- ایجاد بانک اطلاعاتی افراد نیازمند و ارایه دهندگان خدمات بر حسب انواع نیاز، خصوصیات دموگرافیک، گروه های اجتماعی، موقعیت جغرافیایی و نوع خدمت
- شناخت نیازهای معنوی افراد، خانواده ها و جامعه آسیب دیده
- سازماندهی تشکلهای تسهیلات معنوی شامل روحانیون و مساجد، تکایا و ...
- ارایه مشاوره های معنوی با تاکید بر تقویت رفاه معنوی بازماندگان، روحیه امیدواری و عزت نفس آنها مبتنی بر آموزه های دینی / مراقبت معنوی و حمایت های خاص از گروههای آسیب پذیر و افراد دارای مشکلات جدی (افراد بی انگیزه دارای تمایلات خودکشی)
- مشارکت روحانیون و رهبران دینی در برگزاری مراسم سوگ و یادبود، نشست های معنوی و...
- بسیج منابع جامعه آسیب دیده به منظور مشارکت در بازتوانی معنوی شامل اقدامات مردم محور

- هماهنگی با سایر کمیته های تخصصی به منظور اطمینان از ارایه همزمان خدمات سایر ابعاد بازتوانی در فازهای کوتاه، میان و بلند مدت (شامل ابعاد جسمی، روانی، اجتماعی و اقتصادی)
- اطلاع رسانی همگانی در مورد ساز و کار دریافت مشاوره و خدمات بازتوانی معنوی
- پایش و ارزشیابی ارایه خدمات به منظور اصلاح برنامه عملیاتی منطقه آسیب دیده و کسب درس آموخته برای حوادث بعدی

ه - شرح وظایف کمیته تخصصی بازتوانی اقتصادی

قبل از حادثه:

- هماهنگی و تدوین برنامه عملیاتی بازتوانی معیشتی قبل از حادثه
- تدوین دستورالعمل ها و استانداردها شامل دستورالعمل های ارزیابی نیاز، ارایه خدمات، حمایت از سرمایه گذاری، اعطای وام، پایش و ارزشیابی
- ارزیابی نیازها و ظرفیت ارایه دهندگان خدمات شامل مراکز و سازمان های دولتی، خصوصی، خیریه و مردم نهاد
- ایجاد بانک های اطلاعاتی شامل مراکز و سازمان های دولتی، خصوصی، خیریه و مردم نهاد
- برآورد نیازهای عملیاتی مبتنی بر سناریوهای وقوع حوادث طبیعی
- ظرفیت سازی نیروی انسانی متخصص شامل برنامه های آموزشی
- تدوین برنامه تداوم ارایه خدمات مراکز آسیب دیده
- توسعه سازمان های مردم نهاد تخصصی با مشارکت کارگروه مربوطه
- آگاه سازی عمومی در مورد پیامدهای معیشتی بعد از حوادث طبیعی و بیمه حوادث مشاغل
- توسعه بیمه مشاغل در برابر حوادث طبیعی
- توسعه صندوق های قرض الحسنه ویژه حوادث طبیعی
- حمایت از تحقیقات مورد نیاز کمیته تخصصی برای سیاستگذاری و برنامه ریزی

حین و بعد از حادثه:

- هماهنگی و تدوین برنامه عملیاتی بعد از حادثه
- اجرا، پایش و ارزشیابی برنامه عملیاتی بعد از حادثه
- بازبینی مستمر برنامه عملیاتی بر اساس تغییرات جمعیت و منطقه آسیب دیده و منابع در دسترس
- ایجاد بانک اطلاعاتی افراد نیازمند و ارایه دهندگان خدمات شامل اطلاعات دموگرافیک، نوع شغل و نوع خدمت
- ارایه کمک های مالی بلاعوض یا وام جهت بازسازی معیشت آسیب دیده

- آموزش و ارایه مشاوره به آسیب دیدگان جهت بازسازی معیشت آسیب دیده
- حمایت از سرمایه گذاری از طریق اعطای وام، تسهیلات بانکی، معافیت مالیاتی و غیره جهت راه اندازی مشاغل آسیب دیده یا مشاغل جدید
- بسیج منابع جامعه آسیب دیده به منظور مشارکت در بازتوانی معیشتی شامل اقدامات مردم محور
- هماهنگی با سایر کمیته های تخصصی به منظور اطمینان از ارایه همزمان خدمات سایر ابعاد بازتوانی در فازهای کوتاه، میان و بلند مدت (شامل ابعاد جسمی، روانی، معنوی و اجتماعی)
- اطلاع رسانی همگانی در مورد ساز و کار دریافت مشاوره و خدمات بازتوانی معیشتی
- تامین هزینه های ضروری شامل خاکسپاری، مراسم سوگواری و درمان
- تامین ساز و کارهای تداوم ارایه خدمات معیشتی
- ارایه خدمات به گروه های آسیب پذیری که قبل از حادثه تحت پوشش بوده اند
- مدیریت کمک های انسان دوستانه داخلی و خارجی (با همکاری سازمان مسئول مربوطه)
- پایش و ارزشیابی ارایه خدمات به منظور اصلاح برنامه عملیاتی منطقه آسیب دیده و کسب درس آموخته برای حوادث بعدی

ماده ۷ - زمانبندی ارایه خدمات کمیته های تخصصی

ارایه خدمات کمیته های تخصصی در دو فاز الف) قبل از حادثه و ب) حین و بعد از حادثه بر اساس نمودارهای زیر انجام میگردد.

تبصره ۱ - آغاز و ختم ارایه خدمات در هر فاز زمانی، به پیشنهاد سازمان مسئول با تایید کارگروه مربوطه و رییس شورای هماهنگی مدیریت بحران است.

تبصره ۲ - ارزیابی نیازها و تدوین برنامه عملیاتی با هدایت سازمان مسئول و مشارکت کلیه سازمان های همکار (در هر کمیته تخصصی) انجام می پذیرد.

تبصره ۳ - زمان حضور و تخصیص منابع هر یک از سازمان ها (مسئول و همکار) در منطقه آسیب دیده بر اساس برنامه عملیاتی مصوب در کمیته تخصصی تعیین می شود. بدیهی است این امر با توجه به وسعت منطقه آسیب دیده و جمعیت تحت تاثیر مشخص می شود.

تبصره ۴ - مسئولیت پایش، ارزشیابی و تدوین گزارش در هر کمیته تخصصی بعهده سازمان مسئول می باشد.

تبصره ۵ - کلیه اقدامات کمیته تخصصی در منطقه آسیب دیده با نظر شورای هماهنگی مدیریت بحران منطقه انجام می گیرد.

الف - برنامه زمانبندی کمیته های تخصصی بازتوانی در قبل از حادثه

بازبینی برنامه سال قبل و تدوین برنامه عملیاتی سال جاری						
تکرار فرایند ذکر شده در سال ۱						
سال ۵	سال ۴	سال ۳	سال ۲			
گزارش سالیانه						
ارزشیابی برنامه						
پایش و گزارش ۳ ماه						
پایش و گزارش ۲ ماه						
پایش و گزارش ۱ ماه						
تدوین دستورالعمل ها ظرفیت سازی نیروی انسانی انجام تحقیقات تامین لوازم و ملزومات تامین بسترهای قانونی تمرین و مانور	۱۲ ماه					
۱۱ ماه						
تدوین برنامه عملیاتی						
۱۰ الی ۳ ماه						
ارزیابی نیاز						
۱ ماه						
۲ ماه						
۱ سال						

ب - برنامه زمانبندی کمیته های تخصصی بازتوانی در حین و بعد از حادثه

سازمان های حاضر در منطقه آسیب دیده:										
سازمان مسئول و سازمان های همکار بر حسب نیاز (بر اساس برنامه عملیاتی حادثه)										
									برگزاری جلسات هماهنگی ۶ ماه یکبار	
									بازبینی ارزیابی نیاز بر حسب دوره های زمانی	
									بازبینی برنامه عملیاتی حادثه در پایان هر دوره زمانی	
									بروز سازی مستمر بانک های اطلاعاتی	
									توزیع متناسب منابع مورد نیاز در جمعیت و منطقه تحت تاثیر	
									ارایه خدمات مورد نیاز بر حسب شرح وظایف تعریف شده هر	
									پایش و گزارش در پایان هر دوره زمانی	
									ارزشیابی و گزارش در پایان سال پنجم یا سال تعیین شده توسط سازمان مسئول	
									سال ۵	
									سال ۴	
										سال ۳
										سال ۲
										ارزشیابی و گزارش در پایان سال اول
										توزیع متناسب منابع مورد نیاز در جمعیت و منطقه تحت تاثیر
										ایجاد و بروزرسازی مستمر بانک های اطلاعاتی
										دوره زمانی
										بازبینی برنامه عملیاتی حادثه در پایان هر
										ارایه خدمات مورد نیاز بر حسب شرح وظایف تعریف شده هر سازمان
										پایش و گزارش در پایان هر دوره زمانی
										ارزشیابی و گزارش در پایان ماه اول
										تدوین برنامه عملیاتی حادثه
										ارایه خدمات اولیه بازتوانی
										پایش و گزارش
ساعت ۲۴ الی ۱										
بازتوانی بلند مدت				بازتوانی میان مدت			بازتوانی کوتاه مدت			

